

کیفیت آموزش فلسفه از ایده آل تا واقع

دکتر سید موسی دیباج (استادیار دانشگاه تهران)

چکیده

به فرموده افلاطون بر سر در آکادمی نوشته بود، "آن کس که ریاضیات نداند وارد نشود" این آموزه بدین معنی است که تعلیم فلسفی نسبت به تعلیم امر کمی و عددی که دانش متعالی ریاضیات است خود متعالی تر است. پس چه سود تا ما بخواهیم در آموزش فلسفه اصل کمیت را به عنوان مبدا مورد استناد قرار دهیم. رجوع به وحدت و کثرت کمی هر دو در حکم و تعلیم فلسفی غیر متمر و نازاست. شیوه تعلیم حقیقی فلسفه با کم و کیف معمول در دیگر علوم تخمین و محاسبه نمی شود. بر خلاف آنچه مرسوم مدارس و دپارتمان های فلسفه از جمله دپارتمان فلسفه دانشگاه تهران است تعلیم فلسفی از جستجوی فلسفی جدا نیست. نظریه متاکسیس سقراطی باید در تعالیم فلسفی ما مندرج باشد. بدین گونه که باید که سهمی از وجود متحصل شود چه مطلق باشد چه نباشد. در تعلیم فلسفی سهم انسانی از حقیقت کمتر از نفس حقیقت نیست. فضای اصیل گفتگوی فلسفی آنچنانکه افلاطون می گوید و سقراط عمل می کند در تعلیم فلسفی امروز مفقود است. از جمله اینکه بحث و جدلی اگر هست به هر حال سخن یک جانبه و غیردیالکتیکی است چه در محتوای اظهار استاد باشد و چه به صورت اشکال دانشجو. مشکل اینجاست که حاصل تعلیم ما بیشتر جدلی است تا دیالکتیکی. درحالی که تعلیم باید ورای استدلال و جدل باشد و ایراد و استدلال نباید هیچگاه مانع از نیل به حقیقت گردد. مراعات این اصل در تعلیم فلسفی مانع از اشتیاق و افتراق مبحث وجود گردد. روشهای شهودی موید روشهای عقلی است و روشهای عقلی نیز مبتنی بر روشهای شهودی است. ناگفته نماند که جاهلیت فلسفی شایع امروزی نمی توان هر مدعی

کشف و شهود را در ادعایش صادق دانست. از کشف و شهود نباید به نحو مقدماتی احتراز کرد لکن باید آن را در ترازوی عقل و خرد بازگرداند تا سنجش و داوری درباره آن ممکن گردد. کار معلم فلسفه چیست؟ اگر کار او آموزش عملی نباشد دیگر پراگماتا نیست. خودشناسی و خداشناسی و جهان‌شناسی همه باید با آموزش همراه باشد. آموزش فضیلت یا آرته یا بهتر بودن را متعلم و آموزنده باید در عمل جستجو کند نه در صرف گفتگو. در تعلیم فلسفی فضیلت آموختنی و یاددانی است لیکن همین تعلیم فضیلت خود امری عملی است که باید به ممارست شناخته و متحقق گردد. این آموزش، همان تحقق روح سقراطی است در این فیلسوف یا آن فیلسوف اینچنین هر معلم یا متعلم فلسفه، باید مظهر فضیلت سقراطی باشد.

کلید واژه: افلاطون، کیفیت آموزش، فلسفه، روش شهودی و روش عقلی